

Svetlana KALEZIĆ-RADONJIĆ*

OPROŠTAJ ZA CRNOSTIH ILI ZANJIHATI ZVONO U BEZDAN ZVONASTI (Ogled o poeziji Jasne Č. Vuković)

Sažetak: U radu se analizira jedna od posljednjih pjesničkih zbirki Jasne Č. Vuković. Posebna pažnja se poklanja sličnosti njene poetike sa poetikama drugih značajnih autora. Ova pjesnička faza Jasne Č. Vuković, predstavljena u zbirci koja je naslovljena *Ig*, može se odrediti, uopšteno govoreći, riječima koje se u njoj najčešće pominju – ja i crno. Istražujući suptilno preplitanje između svakodnevnog i nadvremenog u poeziji koja je konfesionalna, opažamo dominantne autobiografske detalje. Sa druge strane ovu poeziju oblikuje metod univerzalizacije, koji transcendirira lično. Vuković u ovoj knjizi piše i o detabuizaciji porodičnog kulta koji je crnogorski fenomen. Specifična za ovu pjesničku zbirku je tanka linija između poezije i muzike na kojoj se u ovim pjesmama često insistira, u sintaksičkom i semantičkom smislu.

Gljučne riječi: *konfesionalna poezija, univerzalnost, detabuizacija, odnos između poezije i muzike*

Ako su čuveni estetičari, poput Benedeta Kročea, odavno ustvrdili da se materijalni i strastveni život pjesnika ne moraju podudarati (a najčešće se i ne podudaraju) (Kroč 1995: 18), i dalje ostaje misterija koji to trenutak praktičnog, svakodnevnog života pokreće one svjetove koje pjesničko biće nosi u sebi – na koji to dašak univerzuma zatreperi eolska harfa? Ipak, jedno je sigurno – krik, ako ga neko čuje, umnožen nadržasta Bol koji ga je porodio. Nakon devet godina dobrovoljnog ćutanja, iz pera Jasne Č. Vuković izlazi zbirka neobičnog naslova, *Ig*, u kojoj se ispituju tanane granice između svakodnevnog i vanvremenskog koju, formalno gledano, čine dva ciklusa – *Zavještanje crnokazno* i *Zvončanice*.

Kroz pedesetak pjesama ove knjige Jasna Č. Vuković pjeva o postojanju i bolu. Ako je tačna Bodlerova teza da riječ odaje ono čime je pjesnik opsjednut

* Dr Svetlana Kalezić-Radonjić, Univerzitet Crne Gore, Filozofski fakultet, Nikšić

(Friedrich 1969: 34), u slučaju *Iga* sasvim je jasno da su dvije osnovne poetske koordinate određene i najfrekventnijim riječima u knjizi – *ja* i *crno*. Nakon susreta sa brojnim poetskim medaljonima nije teško zaključiti da se akcenat više stavlja ne na *ja* koje je proizašlo iz *crnog* (u smislu ideje Postanja ili čak i Preegzistencije), već na *crno* koje proističe iz *ja*, čime se sasvim potire sartrovska teza *pakao – to su drugi* i podvlači se opozitni ugao gledanja: *pakao – to smo mi*. U skladu sa tim izveden je i krunski naslov knjige – *ig*, teret života. Kada jaram proizilazi, prije svega, iz proklete prirode čovjeka, koji je (p)odvajanjem vlastitog bića od Boga zapečatio sebi sudbinu, pakao se produžava i obnavlja svakim udahom. Dijaboličnu stranu ljudskog postojanja pjesnikinja naročito vidi u postojanju patnje: „Prelet umom u Lavirint: / Larva Leptir Lucifer / sa okom u sredini / gdje usisava vrtlog šarenac kroz špijunku / svjetlonosac crnokrili / mnogobožac u maglici!” (Vuković 2011: 67). Dakle, transformacija iz „larve” u „Lucifera” dešava se kada Um dospije u Lavirint, kada „malovremeni” počne da razmišlja.

Kod Jasne Č. Vuković promišljanje pozicije čovjeka uvijek je dato iz „ja” perspektive, te upravo pojam *ličnog*, koji se ne univerzalizuje silom i vještački (već se to dešava prirodno i najčešće pri završnim stihovima pjesme), prevodi ovu poeziju iz područja *doživljenog/proživljenog* u područje *oživljenog*. Drugim riječima, sve što je prošlo kroz pjesnikinju, u vidu događaja, emocije, pitanja, stanja, prelama se kroz prizmu njenog bića osvjetljavajući ga i, u isto vrijeme, odašiljući traku svjetla prema čitaocu. Kada se u takvim trenucima *preklapanja iskustava* autora i čitalaca dođe do misli „ovo je i moj doživljaj”, može se govoriti o univerzalnim tonovima, ali je važno podvući da data univerzalnost nije tendenciozna, već prirodna, i proističe iz činjenice da se upravo riječi javljaju kao glavno mjesto susreta dva mikrokosmosa. Taj isti fenomen Emil Sioran u svojoj knjizi *Pad u vreme* problematizuje na sljedeći način: „Nije dobro za čoveka da se u svakom trenutku podseća da je čovek. Baviti se sobom je već loše; baviti se vrstom, revno poput kakvog manijaka, još je gore: to znači dati proizvoljnim jadima introspekcije objektivnu osnovu i filozofsko opravdanje. Dokle god drobimo svoje ja, možemo se poslužiti mišlju da popuštamo hiru; čim sveukupna ja postanu centar beskrajnog preživavanja, zaobilaznim putem pronalazimo uopštene nepogodnosti svog položaja, svoju sopstvenu nesreću postavljenu kao normu, kao univerzalan slučaj” (Sioran 2008: 5). Izbjegavanjem upravo apostrofiranih „uopštenih nepogodnosti” Vukovićeva pjeva, između ostalog, o bolnim reminiscencijama na djetinjstvo i kompleksnim porodičnim relacijama, koje njenu „priču” čine duboko ličnom.

Poput Silvije Plat, kao jedne od ključnih figura tzv. ispovjedne poezije u američkoj književnosti, koja je poeziju vidjela kao vid izlaza za nagomilane

emocije, i poput Bodlera, koji je smatrao da njegova patnja ne pripada samo njemu, Jasna Č. Vuković pjeva o životu koji prolazi kroz nju. Jednu od glavnih tema svojih literarnih preokupacija, porodicu, Vukovićeva sagledava kroz kritičku prizmu, ne dajući joj ustaljena značenja zaštite i „kalupa” koji oblikuje ličnost jedinke. Suprotno tome, ona je vidi kao jedan od glavnih izvora *ne-namjerne* patnje, ali ipak – patnje. Primjera radi, Silvija Plat u svojoj čuvenoj pjesmi *Muze nespokoja* (Plat 1998: 35–36) kroz apostrofu, odnosno kroz obraćanje majci, lirski pripovijeda kroz nizanje slika iz djetinjstva koje su se u mlado i ne jako biće djeteta urezale bez mogućnosti brisanja, o kompleksnom odnosu na liniji roditelj–dijete, gdje u čitavom nizu postupaka odraslih nije uvijek lako prepoznati isključivo ljubav i dobru namjeru.¹ Ovakav vid tretmana datog temata, naročito u okviru crnogorskog kulturno-književnog konteksta, predstavlja svojevrsan vid detabuizacije kulturnog fenomena, fenomena porodice. Na drugoj strani, dok je Silvija Plat koristila riječi da bi njima, poput ogledala koje sve vidi „onakvo kakvo je, nezamućeno ljubavlju ili/ nedopadanjem” (Plat 1998: 86), suočila malograđansko okruženje sa samim sobom, dotle Jasna Č. Vuković fenomen riječi i ogledala koristi isključivo da bi sagle-

¹ Poređenja radi, ovdje navodimo nekoliko strofa date pjesme: „Majko, majčice, koja se to tetka priprosta / Ili nagrđena i neugledna / Rođaka tebi zameri da je tako nerazumno / Na moje krštenje ne pozva, pa ona / umesto sebe ove gospe posla / S glavama kao pečurke za krpljenje da klimaju / I klimaju i klimaju čelo nogu i glave / I s leve strane moje kolevke? (...) // Kad na prstima u školi devojke igrahu / Trepćući kao svici signalnim svetlima / I pesmu svičevu pevajući, ja ne mogah / Ni stopalo podići u baletskoj haljinici / Već teških nogu, stajah sa strane / U senci koju bacaše moje zloguke / Kume, a ti si plakala i plakala: / I senka se izdužila i svetla su nestala. // Majko, na časove klavira si me slala / I hvalila moje trilere i arabeske / Premda svi učitelji nađoše da mi je dodir / Neobično krut i pored skala / I sati vežbanja, a moje uho / Bez sluha, i oh da, nepoučljivo. / Ja sam učila, učila, učila na drugoj strani / Od muza koje nisi ti unajmila, majčice draga.” (Plat 1998: 35–36). Vukovićeva u svojoj pjesmi *I crni macin jezik* koristi slične motive, ali ih oblikuje vlastitim stvaralačkim modusom: „Baletanke okretom / prepliću nožice / to ja lebdim / slobodna, Majko / odozgo satjeraću te / u čošak, pa ti sad stoj / licem ka zidu okrenuta / a Otac nek piše roman / o ne / igri, neučestvovanju / a naslada je moja / londonske šangle / i macin jezik: / (Ide maca oko tebe / pazi da te ne ogrebe) / IDE MACA OKO TEBE / PAZI SEBE PAZI SEBE. / Nadvijena nadamnom / Bogorodica sa teškom / prijjetnjom o izgonu / iz Kuće u mrak u strah / a ja Dijete protiv Bola / protiv SEBE kako ću... (Vuković 2011: 19). Temu ožiljaka iz djetinjstva Vukovićeva razvija tokom *Iga* u cjelosti (iako u tragovima), a najeksplicitnije to čini u pjesmi *Hrom žuto. Prusko plavo (a crno)*: „Hromžuto dušom / potisnuto / a čežnja / na platnu / nedosežna / uramljena / u daljinama. / Djetinjstvo: / teški korak hromnoge / (hoda hoda bebaka) / dok miljena majčica / milozvučno / iza glasa iza lika / očnim sočivom / sažiže žiže svih / želja, hromžuto / žitnih polja / vangogovskih. / Sa lista knjige / uzlijeće otac / šagalovski / u prusko plavo: / linijom slova / ljepotom lakoćom / – a crno” (Vuković 2011: 22–23).

dala vlastitu bolnu nutrinu („O moje tužno lice / odraz si nutarnjeg / u ogledalu”) (Vuković 2011: 27). Ono što je u ovom kratkom paralelizmu najzanimljivije, jeste to što Vukovićeva nije gotovo uopšte dolazila u kontakt sa poezijom Platove, sa kojom je povezuje mnoštvo sličnih elemenata, čime se fenomen stvaranja dodatno problematizuje. Kako je moguće da dvije stvaralačke jedinice, iz dva različita prostora i vremena, potpuno nezavisno, dođu do takvih stihova da u pojedinim segmentima liče na duhovne blizakinje? Odgovor bi se mogao ponuditi u sljedećem – da poezija puna „buke i bijesa”, zapravo, predstavlja sublimisanu borbu za lično preživljavanje, pri čemu je moguće da slučaj učini da dvije pjesnikinje, sasvim odjelito, upotrijebe isto oružje. Pjesnici su oduvijek znali da se bol oslobađa u pjesmi i da se do pročišćenja dolazi preobražavanjem patnje u riječ po njenoj mjeri. Stoga se najnovija knjiga Jasne Č. Vuković javlja kao svojevrsan vid pjesničke katarze u kojoj se kroz brižljivo kovane i glačane riječi poeta oslobađa od tereta života. Da je u pitanju naglašeno intiman i individualan doživljaj svijeta svjedoči i to što postoji direktna veza između pjesama *Iga* i sasvim konkretnih životnih povoda, od najmanjih do najvećih – od emocije koju proizvede gledanje filma ili slušanje muzike do praznine koja se javlja odlaskom dragog prijatelja. Stoga bi se ova poezija, zbog velikog broja autobiografskih elemenata i psihološkog samootkrivanja kroz koje pjesnikinja govori o vlastitom odnosu prema svijetu, kao i o svojim duševnim raspoloženjima, u izvjesnom smislu mogla smatrati ispovjednom.² Ipak, univerzalizovanje ispovjednog i tretiranje čovjeka kao hipersenzibilne jedinice koja osjeća udarce života, čini da ova poezija dobrim dijelom izlazi iz okvira jasno određenog društvenog, geografskog, vremenskog, pa i ličnog ambijenta.

Poetsku zbirku *Ig* karakteriše izrazita dominacija pojmova *ja* i *crno*, kao što je na početku konstatovano, o čemu govori i uvodni moto, riječi Cvijete Zuzorić („I ovo crnilo kojim pišem nije ništa drugo nego sjena. Pripada li peru ili meni?”), kojim se na drugoj strani saopštava još jedna važna činjenica u vezi sa arhitektonikom ove zbirke – ona je veoma pažljivo komponovana. Uvodna misao dubrovačke plemkinje i pjesnikinje tek su prolegomena za dalje čitanje; svako ostvarenje koje slijedi opravdano zauzima baš to mjesto u knjizi koje mu je dato, i od početka do kraja, u pluralizmu varijeteta, spomi-

² Zanimljivo je da je ovaj tip ispovjedne poezije u srednjem vijeku spadao u tzv. „pokajni kanon”, kojim se neprestano podsjećalo na suđenje za grijeh u budućem životu, pri čemu su se obilato nabrajali grijesi koje je pokajnik tom prilikom priznavao. Vukovićeva sasvim odstupa od koncepta „ispovjedne molitve” tražeći da drugi priznaju grijeh počinjene prema njoj.

nju se već naznačene osnovne koordinate ove knjige, čiji bi se najmanji zajednički imenilac mogao pronaći u pojmu *podvojenosti*.

Data podvojenost uočava se od samog početka poetskog tkanja. Gotovo svaki naslov (a zna se da se najčešće u tom dijelu pjesme kriju ključevi njenog dešifrovanja) sastavljen je iz dva segmenta – jednog dominantnog, označenog majuskulom, i drugog „prpratnog” (ponekad u redu ispod), stavljenog u zagrade i obilježenog minuskulom. *NA ČELU ŽIG* / (*žarno crn*), *ZNACI PRIKOZMICE* / (*ledno crni*), *PREBIJELA SMRT* (*crni ALUMIN*), *AJNŠTAJN* (*iz crne rupe zračak*), *IZOKRENU TO OGLEDALO* / (*sedefno crno*), *U DUBOKO BIJELOM* / (*a bez zjenica, crnom*) itd. samo su neki primjeri tendirane podvojenosti, pri čemu se drugi dio naslova javlja ili kao objašnjenje prvog, kao njegova dopuna ili pak suprotnost. U svakom od ovih slučajeva neminovan je utisak izvjesne *dijalogičnosti* koja se ne pojavljuje samo u naslovima, već se nerijetko nastavlja i na „tijelo” pjesme; kao da u dijalog stupaju ne samo dva glasa lirskog subjekta, već i pozitivna i negativna ontologija postojanja, koje se najčešće javljaju u vidu neraskidive sprege osvjetljavajući jedna drugu upravo na fonu kontrasta.

Kontrast, sam po sebi, predstavlja glavni stilsko-oblikovni postupak u čijem je znaku izvedena cijela knjiga. Ako bi pak bilo moguće izdvojiti glavni, onda bi to bio odnos riječi i ćutanja – lirski subjekat se konstantno „klati” između izričaja i tišine. Oba ova pojma najčešće su data u direktnoj vezi sa fenomenom samoće kojem pjesnikinja poklanja veliku pažnju, kao u sljedećim stihovima: „Blagoslovena je moja samoća, / rukopoložena, usnovljena / a teško poživša / među rebrima mojim / i bedrima / struna zategnuta / od petnog trna / do tjemnog koca / crno zavještanje: osama / povijam je riječima / (čedo krhko, neuspavano) / a Riječ – Zemljom zakopavam. / Nek je blagoslovena / moja samoća / a Riječ – teško poživša!” (Vuković 2011: 18). Takođe i odnos bunt – rezignacija izdvaja se kao važan za doživljaj zbirke *Ig*, jer „bunt” zapravo ne predstavlja ništa drugo do samu životnu snagu koja traži svoj put obznanjivanja u lirskom subjektu i preko njega.

Najčeše se prkosi Bolu, pri čemu se velika pažnja poklanja i fenomenu fizičkog bola – poput Fride Kalo koja je na svojim platnima ostavljala trag borbe za bolnim tijelom, i kod pjesnikinje *Iga* javlja se nešto slično: „Oče moj oprosti za / pokleknuće, satjerana / u čošak između zida dva / savršena simetrala bola / a svirala od zove / a okom suza – crna” (Vuković 2011: 20). Stoga i sam čin stvaranja prati osjećanje ambivalencije – na jednoj strani ono se doživljava kao odušak od bola, a na drugoj strani, činjenica da se javlja kao njegova

posljedica, čini ga podjednako bolnim i kao njegov uzrok.³ Uopšte uzet, ambivalentni odnos prema riječima najcjelovitije je okarakterisan stihovima: Riječi moje / – ledenice / bistrice studenice / osamljenice...” (Vuković 2011: 33). I naslovna pjesma *Ig, od gvožđa crnina* proklamuje istu relaciju između Riječi i Pjesnika: „U riječ uđeš li / kajaćeš se / riječ k Tebi / dođe li / pokajaće se / teško – i / Riječi i Tebi / kad zaklona nema / sem grudobolnog/ i srca i srca”) (Vuković 2011: 28). U ovim stihovima nije teško prepoznati narodno predanje o Tamnom vilajetu, gdje je kajanje ono što suštinski određuje nezasiću ljudsku prirodu. Takođe, prisutno je i obilje reminiscencija na Njegoša, bilo u vidu konkretnih stihova („I poslije boja – BOJ!”; „U meni je atom klicu zametnuo”...) bilo u vidu poetskih mjesta u kojima nema direktnog uticaja, ali ima njegoševskog ritma.⁴ Kontrast je prisutan i na liniji spoljašnje–unutrašnje i vječno–propadljivo („Hodimo zemljom crnicom / našom iskonskom / svjetlošću sa tvoreni / tamom ogrnuti”) (Vuković 2011: 30), dok se na sintaksičkom planu on očituje i u obilju suprotnih veznika čime se potcrtava crno-bijeli svijet postojanja, vječito njihanje između stradanja i strasti. Iako je uglavnom introvertno okrenuta ka unutrašnjem, Jasna Č. Vuković zna i te kako da progovori o spoljašnjem. Jedna od rijetkih angažovanih pjesama veoma je uspjela, *Ad iliti pakao (crnoborno?)*,⁵ a u taj red ide i pjesma *Crven-zelen-crno* u kojoj se kroz poigravanje simbolima iskazuje štetno dejstvo bilo koje ideologije („Crven Mjesec / srp i čekić / – ČEONO”) (Vuković 2011: 55).

Imaginaciju, koja u fizičkim preprekama vidi nadilaženje, kao u pjesmi *Pred zidom plača (crnosuza, zar?)* pjesnikinja vidi kao glavnog životnog saveznika („U ovom zidu su vrata i san / i vremena se prelamaju / kroz ogledala”) (Vuković 2011: 20), iako osvjetljavanjem takve istine život po sebi ne biva lakši. Ipak, moguće je pronaći načine da se prevaziđe ili barem privremeno premosti vlastiti bezdan. Jasna Č. Vuković upravo stvaranje vidi ne samo kao vid osmišljavanja postojanja, već kao izraz bunta i nepristajanja na besmisao uprkos svemu. O tome kakva je i kolika funkcija poezije najbolje govori i majuskulom izdvojen poetski moto prve pjesme *Na ledu*: „Moje oružje je riječ / moj bunt” (Vuković 2011: 17). Dakle, stvaranje se javlja kao vid protesta protiv života, ili bolje reći protiv onih „karata” koje život dodijeli nekima od

³ „Kost – u srži bol / patnja ponornica / kroz jezik u grkljan / kroz grlo u glavu / goroko zapisujem / razapinje me riječ: / ti pjesmo / ti pjesmo moja / ti pjesmo za mene moli se...” (Vuković 2011: 26).

⁴ „U procjepu svjetova / razmiču se vremena / naspramna nas / prelamaju ogledala / Pukotine – temelj svima!” (Vuković 2011: 67).

⁵ „Izbjeglo more / u Bosnu / talas talasu / granice briše / a Gore ove Crne / Atlas na ramenima / u AD – prenosi” (Vuković 2011: 60).

nas. Bliska veza između *proživljene* egzistencije i *oživljenih* emotivnih stanja najcjelovitije je saopštena stihovima: „Bol u riječ / Riječ u Bol” (Vuković 2011: 76). Ipak, u vezi sa fenomenom stvaranja, u *Igu* su prisutni i stavovi drugačijeg predznaka. Nije Bol nužno ono što se presipa iz Života u Riječi. Moguće je osjetiti i da se katkad gorčina života pretvara u radost stvaranja: „Od slanih kapih med / u lakrimarijumu / isparava sol / to suza moja / pjesmom biva” (Vuković 2011: 24).

Tako Poezija od uvodne, prve pjesme u kojoj je definisana kao „slutnja, slast”, kroz naredne stihove postaje nešto što se odvaja od svog tvorca (*Na čelu žig (žarno crn)*) i nastavlja živo da pulsira nakon udahnutog života. U pjesmi *Crna torta (od snijega šlag)* prisutno je odlično povezivanje kulinarske i poetske retorike uz završnu napomenu („Čuvaj se osipanja / pazi kod rezanja / jer, i Tortom kruži krv!” (Vuković 2011: 65)) koja svjedoči o tome da je Djelo živo. Takvo, Živo Djelo, posjeduje brojne mogućnosti djelovanja. Ipak, njegovo postojanje se sasvim osmišljava kada je „zvukom ubijen – BOL!”.

Odnos prema zvuku, muzici, zauzima važno mjesto u arhitektonici ove zbirke, ali i u ključnim poetičkim stavovima Jasne Č. Vuković. U veoma uspješnoj pjesmi *Lauta treća (devet mjeseci)* efektno je iskorišćena, ali i bitno modifikovana već poznata teza o umjetniku-roditelju koji rađa vlastito djelo – sada se i recipijent, obremenjen umjetninom, može „poroditi.,”: „Muzikom bremenita / bolna nutrina je / devet mjeseci paklenih / u meni caruju / drvo puca jaukom /devet mijena mjesečnih / polumjesec i pun mjesec / prva četvrt – jezičak / devet jezika i vrat jedan / a gudalo za krik odsvirat / ja se porađam sine moj / jesi li rođen / iz mene kulja / / Bahova lava...” (Vuković 2011: 81). Poetski triptih pod naslovom *Misa po bolu, po Mocartu*, takođe uvodi muziku kao element veoma važan za razumijevanje ovih stihova, u kojima se može prepoznati proces *opisivanja neopisivog*, odnosno objašnjenja muzike riječima: „Lagano bol iz korijena / u zamku, otvara lati / valom buja bijes / plave žilice pucaju / i raste do neba kost / ubod iglom, udar kopljem / andante, krešendo, moderato / vodeći glas, vrisak / smirenje – Amen, Amen...” (Vuković 2011: 84). Na sasvim drugoj strani, *neiskazivanja iskazivog*, stoje slučajevi u kojima pjesnikinja kombinacijom dvije imenice tvori neobične polusloženice koje često funkcionišu i kao vid eliptičnih stihova u kojima je namjerno izostavljen glagol (JA-TAMA, JA-RIJEČ)... Na taj način vrši se poistovjećivanje lirskog subjekta sa različitim pojmovima, čime se njegove granice šire (izlazeći iz okvira njegova bića), ali i skupljaju, jer se na taj način podvlači njegova podvojenost i rascijepljenost. Pjesma *Crnostih (razgovor sa bolom)* sastavljena je iz devet lirskih minijatura koje karakterišu upravo ovakvi naslovi (*Ja – otrov i lijek, Dolores – ja, Ja – sjekira, sijev, Nedodir – ja, Ja – bol bog, Krik – ja,*

Ja – svrdlo, muk i *Ja – mag*), u kojima se, između ostalog, govori i o antagonizmu dviju strana čovjekovog bića oličenom u frekventnim kontrastnim parovima, ali i suprotnoj filozofiji stvaranja – o pretvaranju božanskog daha u ljudski krik. Ako je čovjekovo postojanje na ovom svijetu, zapravo, kazna za učinjeni grijeh (čime se Život doživljava kao disovska Tamnica), onda je Poezija artikulisani vid neprihvatanja čemera. Uz njenu pomoć i ig se lakše podnosi.

LITERATURA

- [1] Friedrich, Hugo. *Struktura moderne lirike*, Zagreb: Stvarnost, 1969.
- [2] Kroče, Benedeto. *Poezija: uvod u kritiku i istoriju poezije i literature*, preveo sa italijanskog Pero Mužijević, Novi Sad, Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 1995.
- [3] Plat, Silvija. *Rani odlazak. Izabrane pesme*, izbor i prevod Ljiljana Đurđić, Beograd: BIGZ: Čigoja štampa, 1998.
- [4] Sioran, Emil. *Pad u vreme*, (prevela sa francuskog Milica Kozić), Novi Sad, Sremski Karlovci: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, 2008.
- [5] Vuković, Jasna. *Ig*, Podgorica: Gligorije Dijak, 2011.

Svetlana KALEZIĆ-RADONJIĆ

FORGIVENESS FOR THE BLACKVERSE OR TOLLING THE BELL FOR THE RINGING ABYSS (ESSAY ON THE POETRY OF JASNA Č. VUKOVIĆ)

Summary

This work is to analyze Jasna Č. Vuković's recent book of poetry, and draw attention to the similarity of the poet to other eminent authors. This poetic phase of Jasna C. Vuković, embodied in the book *Ig*, can be determined, as basic coordinates, by the most frequent words therein – I and black. By examining the fine lines between the ordinary and the timeless, her poetry is very confessional, rich in autobiographical elements which, on the other hand, are shaped by the method of universalization, which transcends the personal. Also, Vuković brings about in this book the breaking of the taboo of the family as a Montenegrin cult phenomenon. The distinct quality of *Ig* is the tight bond between poetry and music which is often insisted upon in the book, both syntactically and semantically.

Key words: confessional poetry, universality, taboo breaking, relation of poetry and music